

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΚΑΛΛΙΔΗΣ (1844-1925)

Μητροπολίτης Ηρακλείας και Ραιδεστού

Γράφει ο Θεολόγος – Εκκλησιαστικός Ιστορικός – Νομικός κ. Ιωάννης Ελ. Σιδηράς

Ο Νέος Θρακιώτης Άγιος της Ορθοδόξου Ανατολικής Εκκλησίας.

Ο βίος και η εν γένει εκκλησιαστική, ποιμαντική και εθνική δράση και προσφορά του.

1) Καταγωγή και σπουδές. Η είσοδός του στον κλήρο του Οικουμενικού Πατριαρχείου.

Ο νέος Θρακιώτης Άγιος της Ορθοδόξου κατ' Ανατολάς Εκκλησίας του Χριστού Γρηγόριος Καλλίδης, Μητροπολίτης Ηρακλείας και Ραιδεστού, εγεννήθη στις 24 Ιανουαρίου του έτους 1844 στην κοινότητα Κουμβάου της επαρχίας Ραιδεστού, στην Ανατολική Θράκη.

Αρχικά ο Γρηγόριος έλαβε την στοιχειώδη παιδεία και μόρφωση στην ιδιαίτερη πατρίδα του και στην συνέχεια προσελήφθη στην υπηρεσία του Μητροπολίτου Σηλυβρίας Μελετίου του Θεσσαλονικέως, τον οποίο ακολούθησε και όταν ακόμη εκείνος εξελέγη Μητροπολίτης Σερρών. Κατά την 26^η Φεβρουαρίου του 1862 και σε ηλικία μόλις 18 ετών ο Γρηγόριος χειροτονήθη από τον Μητροπολίτη Μελέτιο διάκονος και παραμένοντας στις Σέρρες εμαθήτευσε πλησίον του διευθυντού των ελληνικών σχολών της πόλεως και μετέπειτα καθηγητού του Πανεπιστημίου Αθηνών Ιωάννου Πανταζίδα.

Στη συνέχεια ο Γρηγόριος μετέβη στην Αθήνα, όπου συνεπλήρωσε επιτυχώς τις θεολογικές του σπουδές στη Ριζάρειο εκκλησιαστική σχολή και μετέπειτα στη θεολογική σχολή του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, από το οποίο απεφοίτησε αριστούχος και με μεγάλες επιδόσεις στην θεολογική επιστήμη.

Το γεγονός ότι ο Γρηγόριος υπήρξε αριστούχος της θεολογικής σχολής προκάλεσε την ευμένεια προς το πρόσωπό του, του τότε Μητροπολίτου Αθηνών Θεοφίλου Βλαχοπαπαδοπούλου, ο οποίος τον προσέλαβε ως αρχιδιάκονό του και τον τοποθέτησε στον μητροπολιτικό ναό Αθηνών, όπου άσκησε τα διακονικά του καθήκοντα για αρκετό χρονικά διάστημα έχοντας ως συνδιάκονό του τον Φώτιο Μανιάτη, τον μετέπειτα Μητροπολίτη Σερβίων και Κοζάνης.

Ως αρχιδιάκονος ο Γρηγόριος έλαβε μέρος στην επίσημη δοξολογία επί τη ελεύσει της νύμφης Βασιλίσσης Όλγας, όπως και στην βάπτιση του τότε Έλληνας διαδόχου στον βασιλικό θρόνο Κωνσταντίνου.

2) Η πρωτεκλογή του ως βοηθού επισκόπου και η μετάθεσή του στη Μητρόπολη Τραπεζούντος (1879-1884).

Μετά τον θάνατο του αοιδίμου Μητροπολίτου Αθηνών Θεοφίλου, κατά το έτος 1873, ο Γρηγόριος εγκατέλειψε την Αθήνα, επειδή προσεκλήθη και διορίσθη από τον Μητροπολίτη Ηρακλείας Πανάρετο ως Ιεροκήρυκας και σχολάρχης στην ιδιαίτερη πατρίδα του, την Ραιδεστό. Κατά το επόμενο έτος, το 1874, προήχθη σε αρχιερατικό επίτροπο του τότε Μητροπολίτου Ηρακλείας και Ραιδεστού Παναρέτου και κατά το έτος 1875 εξελέγη βοηθός επίσκοπος του ως άνω Μητροπολίτου υπό τον τίτλο της πάλαι ποτέ διαλαμφάσης επισκοπής Ναζιανζού. Τότε από την θέση του επισκόπου και μαζί με την βοήθεια των Ελλήνων προκρίτων και προυχοδημογερόντων διεφύλαξε και κυριολεκτικώς έσωσε την πόλη της Ραιδεστού από την επιδρομή των διελθόντων 45.000 Κιρκασιών και υπεδέχθη τους Ρώσους αξιωματικούς στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Θράκης. Την ίδια επίσης χρονική περίοδο απεστάλη στην Αδριανούπολη ως έξαρχος του Οικουμενικού Πατριαρχείου προκειμένου να σώσει από βέβαιο θάνατο τον Μητροπολίτη Αδριανουπόλεως Διονύσιο, τον οποίο οι Βούλγαροι εξαρχικοί κακοποιούσαν και έσυραν στους δρόμους και τις πλατείες της Αδριανουπόλεως.

Ύστερα από μια επιτυχή τετραετία στην άσκηση των επισκοπικών του καθηκόντων στην ιδιαίτερη πατρίδα του, ο Γρηγόριος κατά το έτος 1879 και ύστερα από την προσωπική εισήγηση του Οικουμενικού Πατριάρχου Ιωακείμ Γ' (1878-1884, 1902-1912) εξελέγη από την πατριαρχική Σύνοδο Μητροπολίτης Τραπεζούντος. Ο Γρηγόριος πληροφορήθηκε το γεγονός της εκλογής του στην Αδριανούπολη, όπου διέμενε επί ένα τρίμηνο, αφού ο κακοποιηθείς Μητροπολίτης Διονύσιος ενοσηλεύετο σε νοσοκομείο της Κωνσταντινουπόλεως. Εκείνο το μικρό χρονικό διάστημα εκπροσωπούσε στην πραγματικότητα τον Μητροπολίτη Διονύσιο στην Αδριανούπολη έναντι των Βουλγάρων εξαρχικών, οι οποίοι αντικανονικά και πραξικοπηματικά είχαν εγκαταστήσει στην έδρα της Μητροπόλεως εξαρχικό, σχισματικό επίσκοπο και δικούς τους ιερείς.

Ο Γρηγόριος παρέμεινε Μητροπολίτης Τραπεζούντος για έξι συναπτά έτη, από τον Μάρτιο του 1879 έως και τα μέσα του 1884. Επί δε των ημερών της δικής του αρχιερατείας στην Μητρόπολη Τραπεζούντος, το Οικουμενικό Πατριαρχείο, αφού κατήργησε τις εκκλησιαστικές-μοναστηριακές εξαρχίες των τριών πατριαρχικών σταυροπηγιακών μονών του Πόντου, που ήταν της Παναγίας Σουμελά, του τιμίου Προδρόμου και Βαπτιστού Ιωάννη Βαζελώνος και του Αγίου Γεωργίου Περιστερεώτα, παραχώρησε την εκκλησιαστική, πνευματική και διοικητική εποπτεία τους στον τότε νεαρό Μητροπολίτη Τραπεζούντος Γρηγόριο.

3) Η προαγωγή του στη Μητρόπολη Θεσσαλονίκης (1884-1889).

Ύστερα από την επιτυχή διαποίμανση της μεγάλης και ιστορικής Μητροπόλεως της Τραπεζούντος από τον Γρηγόριο, το Οικουμενικό Πατριαρχείο απεφάσισε και προήγαγε αυτόν, αφού τον εξέλεξε κατά το έτος 1884 Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης. Στην διάρκεια της αρχιερατείας του και κατά μήνα Οκτώβριον του 1888 στην επισκοπή

Πολυανής, ύστερα μάλιστα από δική του υποβληθείσα αίτηση προς το Οικουμενικό Πατριαρχείο, προκειμένου μαζί με τον πατριαρχικό έξαρχο, Μητροπολίτη Σερρών Κωνσταντίνο Βαφειάδη, να επιλύσουν τα σοβαρά και χρόνια ζητήματα που είχαν προκληθεί από τις αντιπαραθέσεις των διαφόρων μερίδων των κοινοτικών προκρίτων και προυχοδημογερόντων σχετικά με το εκλογικό σύστημα αναδείξεως των διοικητικών συμβουλίων των διαφόρων σωματείων της πόλεως, στην οποία μάλιστα παρέμεινε επί ένα μήνα.

Το δε εκκλησιαστικό ενδιαφέρον και η προσωπική παρέμβαση του Γρηγορίου για την ευταξία και ηρεμία στην επισκοπή Πολυανής μπορεί να ερμηνευθεί εύκολα, επειδή ακριβώς την περίοδο εκείνη η παραπάνω επισκοπική επαρχία υπήγετο στην πνευματική και διοικητική εκκλησιαστική δικαιοδοσία της επισκοπικής ή επαρχιακής Συνόδου της Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, της οποίας πρόεδρος ήταν ο εκάστοτε Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης. Για το συγκεκριμένο μάλιστα ζήτημα, που συνέχιζε να ταλανίζει την επισκοπή Πολυανής, ο Γρηγόριος ως προϊσταμένη εκκλησιαστική αρχή προσεκλήθη κατά μήνα Ιανουάριο του 1889 από την Ιερά Σύνοδο του Οικουμενικού Πατριαρχείου στην Κωνσταντινούπολη, όπου μετέβη για να πληροφορήσει προφορικά την Μητέρα Εκκλησία σχετικά με τις κοινοτικές διενέξεις και συγκρούσεις της ελληνορθόδοξου κοινότητας στην επισκοπή της Πολυανής.

4) Μητροπολίτης Ιωαννίνων (1889-1902).

Με την παραπάνω ευκαιρία ο Γρηγόριος παρέμεινε στην Κωνσταντινούπολη επί οκτώ μήνες, οπότε με απόφαση της Αγίας και Ιεράς Συνόδου του Οικουμενικού Πατριαρχείου, κατά τον Σεπτέμβριο του 1889, εξελέγη Μητροπολίτης Ιωαννίνων. Όταν στις 13 Αυγούστου του 1891 εκοιμήθη ο Οικουμενικός Πατριάρχης Διονύσιος ο Ε' (1887-1891), ο τοποτηρητής τότε του Οικουμενικού θρόνου, Μητροπολίτης Βελεγράδων Δωρόθεος συνεκάλεσε την γενική εκλογική συνέλευση για την έναρξη της διαδικασίας εκλογής του νέου Οικουμενικού Πατριάρχου (20 Οκτωβρίου 1891). Εκ των 75 μελών της εκλογικής συνελεύσεως οι ακραίοι ιωακειμικοί, 24 τον αριθμό, αφού διεμαρτυρήθησαν έντονα για την συμπερίληψη μεταξύ των υποψηφίων προς εκλογή και του αντιωακειμικού Μητροπολίτου Νικοπόλεως και Πρεβέζης Νεοφύτου, απεχώρησαν της εκλογικής συνελεύσεως και προέβησαν σε έντονο διάβημα διαμαρτυρίας στην υψηλή Πύλη, χωρίς όμως κανένα ουσιαστικό αποτέλεσμα. Οι παραμείναντες, 51 τον αριθμό, αντιωακειμικοί αρχιερείς, μεταξύ των οποίων και ο Ιωαννίνων Γρηγόριος, εσυνέχισαν την συνεδρία και κατήρτισαν τον κατάλογο των υποψηφίων, οι οποίοι ανήρχοντο σε 18, προκειμένου η Υψηλή Πύλη να εγκρίνει οριστικά τους τελικούς υποψηφίους για την πατριαρχική εκλογή. Από τον κατάλογο των υποψηφίων εξαιρέθησαν 5 αρχιερατικά μέλη, οι Ηρακλείας Γερμανός, Δέρκων Καλλίνικος, Αδριανουπόλεως Κύριλλος, Ιωαννίνων Γρηγόριος και Σμύρνης Βασίλειος. Τελικώς την 27^η Οκτωβρίου του 1891, ημέρα της πατριαρχικής εκλογής, Οικουμενικός Πατριάρχης εξελέγη ο Μητροπολίτης Νικοπόλεως και Πρεβέζης Νεόφυτος.

Ο Οικουμενικός Πατριάρχης Νεόφυτος ο Η' (1891-1894) ολίγον μετά την άνοδό του στον πατριαρχικό θρόνο της Κωνσταντινουπόλεως ανασυγκρότησε την Ιερά Σύνοδο και εκάλεσε αριστίνδην τους έγκριτους αρχιερείς Νικομηδείας Φιλόθεο, Χαλκηδόνος Ιωακείμ, Μυτιλήνης Κωνσταντίνο και Ιωαννίνων Γρηγόριο Καλλίδη. Όταν το 1892 ο Γρηγόριος απεφάσισε να μεταβεί στην Κωνσταντινούπολη για ν' αναλάβει τα συνοδικά του καθήκοντα, ανέθεσε την εκκλησιαστική διοίκηση και εποπτεία της μητροπολιτικής του περιφέρειας στον πρωτοσύγκελλό του Πανάρετο, τον οποίο δύο έτη αργότερα, κατά το 1894, ανέδειξε με την προσωπική παρέμβασή του στο Οικουμενικό Πατριαρχείο σε βοηθό επίσκοπό του υπό τον τίτλο της πάλαι ποτέ διαλαμψάσης επισκοπής Ναζιανζού.

Κατά το χρονικό διάστημα που ο Γρηγόριος ήταν μέλος της Αγίας και Ιεράς Συνόδου του Πατριαρχείου, η Μητέρα Εκκλησία του ανέθεσε πολλά και σημαντικά διοικητικά και πνευματικά καθήκοντα. Ο Γρηγόριος διετέλεσε πρόεδρος της συνοδικής επιτροπής που διηύθυνε το πατριαρχικό τυπογραφείο, πρόεδρος επίσης της συνοδικής επιτροπής για την διαχείριση των μοναστηριακών κτημάτων και μέλος της εφορίας της Ιεράς Θεολογικής Σχολής της Χάλκης. Ιδιαίτερα αξιομνημόνευτη υπήρξε η δράση του Γρηγορίου ως προέδρου του εκκλησιαστικού δικαστηρίου του Πατριαρχείου. Από της θέσεως αυτής ο Γρηγόριος άφησε λαμπρές αναμνήσεις για την επιδέξια διεύθυνση των πολυδαίδαλων συζητήσεων στο ακροατήριο, τον αδέκαστο χαρακτήρα του και την μεγάλη προθυμία του για την επιτέλεση των καθηκόντων του. τελικώς, ο Μητροπολίτης Γρηγόριος επανέκαμψε εκ της Κωνσταντινουπόλεως στην έδρα της μητροπολιτικής του επαρχίας, στα Ιωάννινα, κατά τον Μάιο του 1894.

Στον ελληνοτουρκικό πόλεμο του 1897, που ως γνωστόν απέβη εις βάρος της μικρής τότε Ελλάδος. Ο Μητροπολίτης Γρηγόριος προφύλαξε και κυριολεκτικώς έσωσε τον ελληνορθόδοξο πληθυσμό από βέβαιη σφαγή. Οι Οθωμανοί ήταν έτοιμοι να πνίξουν στο αίμα τα Ιωάννινα, αλλά τότε ο Γρηγόριος ανόρθωσε το ανάστημά του ως αρχιερέως και ποιμενάρχου και σε κοινή συνεργασία με τους γενικούς προξένους των μεγάλων ευρωπαϊκών δυνάμεων που είχαν την έδρα τους στα Ιωάννινα, απέτρεψε την γενική σφαγή των ρωμιών στην ευρύτερη μητροπολιτική περιφέρεια των Ιωαννίνων.

Το ίδιο έτος και επ' αφορμή της σωτηρίου δράσεως και παρεμβάσεώς του, ο Γρηγόριος ετιμήθη υπό του τότε αντιβασιλεύοντος και διαδόχου του ελληνικού θρόνου Κωνσταντίνου με το ελληνικό παράσημο των Ανωτέρων Ταξιαρχών του Σωτήρος Χριστού. Συγχρόνως δε έλαβε υπό του αυτοκράτορος της Ρωσίας τον Μεγαλόσταυρο της Αγίας Άννης και υπό του ηγεμόνος του Μαυροβουνίου τον Μεγαλόσταυρο του Δανιήλου. Αλλά και ο Σουλτάνος είχε τιμήσει τον Γρηγόριο κατά το έτος 1885, όταν ήταν Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης, με το επίσημο κρατικό παράσημο Οσμάνιε της Β' τάξεως, το οποίο ολίγοι μόνο Ιεράρχες του Οικουμενικού Πατριαρχείου ηξιώθησαν να λάβουν από τον αλλόθρησκο μάλιστα δυνάστη.

Όταν την 25^η Οκτωβρίου του 1894 παραιτήθη του θρόνου ο Οικουμενικός Πατριάρχης Νεόφυτος ο Η' (1891-1894), ο Γρηγόριος έθεσε υποψηφιότητα για τον πατριαρχικό θρόνο της Κωνσταντινουπόλεως, αλλά και όταν η Ιερά Σύνοδος υπέβαλε προς έγκριση από την Υψηλή Πύλη τον κατάλογο των προς εκλογή υποψηφίων, το

αρμόδιο υπουργείο Δικαιοσύνης και Θρησκευμάτων διέγραψε τα ονόματα 7 υποψηφίων αρχιερέων μεταξύ των οποίων ήταν και το όνομα του Γρηγορίου. Έτσι, Οικουμενικός Πατριάρχης εξελέγη στις 20 Ιανουαρίου 1895 ο Μητροπολίτης Λέρου και Καλύμνου Άνθιμος ο Ζ' (1895-1897), τον οποίο ο Γρηγόριος στο παρελθόν είχε φιλοξενήσει επί μακρόν στην Μητρόπολή του, στα Ιωάννινα, όταν ο Άνθιμος είχε αρνηθεί την μετάθεσή του από την Μητρόπολη Αίνου στην Μητρόπολη της Αγχιάλου και επροτίμησε να ιδιωτεύσει στην πόλη των Ιωαννίνων. Πληροφορούμεθα επίσης από το περιοδικό της "Εκκλησιαστικής Αλήθειας" ότι ο Γρηγόριος εκλήθη για δεύτερη φορά ως μέλος της Αγίας και Ιεράς Συνόδου του Πατριαρχείου επί των ημερών του Οικουμενικού Πατριάρχου Κωνσταντίνου του Ε' (1897-1901).

Στις 27 Μαρτίου του 1901, όταν παραιτήθη ο Οικουμενικός Πατριάρχης Κωνσταντίνος ο Ε' και εχίρρευσε ο πατριαρχικός θρόνος, ο Γρηγόριος έθεσε και πάλι υποψηφιότητα, αλλά το υπουργείο Δικαιοσύνης και Θρησκευμάτων διέγραψε το όνομα τόσο του ιδίου, όσο και άλλων 6 υποψηφίων Αρχιερέων από τον κατάλογο των υποψηφίων προς εκλογή. Έτσι, κατά την 25^η Μαΐου του 1901 νέος Οικουμενικός Πατριάρχης εξελέγη για δεύτερη φορά ο αείμνηστος Πατριάρχης Ιωακείμ ο Γ' (1901-1912).

5) Η τιμητική μετάθεσή του στην γεροντική Μητρόπολη Ηρακλείας και Ραιδεστού (1902-1925).

Επί των ημερών του Οικουμενικού Πατριάρχου Ιωακείμ του Γ' και ειδικά κατά το έτος 1902 ο Γρηγόριος ανυψώθη με μια ιδιαίτερα ευμενή μετάθεση και εκλογή στην γεροντική Μητρόπολη Ηρακλείας και Ραιδεστού και συγχρόνως εκλήθη για Τρίτη φορά μέλος της Αγίας και Ιεράς Συνόδου του Πατριαρχείου. Κατά δε την διάρκεια της συνοδικής του θητείας ο Γρηγόριος διορίσθηκε πρόεδρος του Διαρκούς Εθνικού Συμβουλίου των Πατριαρχείων και μέλος πολλών άλλων πατριαρχικών και συνοδικών επιτροπών.

Την περίοδο εκείνη ο Μητροπολίτης Γρηγόριος έλαβε τιμητικά τον Μεγαλόσταυρο του Αγίου Σάββα από μέρους του βασιλέως της Σερβίας. Ως Μητροπολίτης Ηρακλείας και Ραιδεστού ο Γρηγόριος τιμήθηκε και από την αυστριακή Κυβέρνηση, λαμβάνοντας τον Μεγαλόσταυρο του Φραγκίσκου Ιωσήφ, επειδή είχε παραδώσει στην επίσημη ουγγρική αντιπροσωπία τα οστά των μελών της ακολουθίας του πρίγκηπος της Τρανσυλαβανίας Ρακότση. Τον Γρηγόριο ετίμησε επίσης για δεύτερη φορά η Υψηλή Πύλη, όταν τον παρασημοφόρησε με το μετάλλιο Μετζηδιέ, αλλά και η περσική Κυβέρνηση με αντίστοιχης αξίας και τιμής παράσημο.

Όταν το 1912 εκοιμήθη ο Μέγας Οικουμενικός Πατριάρχης Ιωακείμ ο Γ' και εξελέγη νέος Οικουμενικός Πατριάρχης στις 28 Ιανουαρίου του 1913 ο από Χαλκηδόνος Γερμανός ο Ε' (1913-1918), ο Γρηγόριος ως γέρον Μητροπολίτης Ηρακλείας και Ραιδεστού και κατ' εφαρμογή της ανέκαθεν επικρατούσας στο Οικουμενικό Πατριαρχείο εκκλησιαστικής τάξεως, απέδωσε την πατριαρχική ράβδο στον νεοεκλεγέντα πατριάρχη Γερμανό Ε', τον οποίο προσεφώνησε ως εξής: "Παναγιώτατε

Δέσποτα Οικουμενικέ Πατριάρχα, την Ιεράν και ποιμαντικήν ταύτην ράβδον, την εκ Θεού Σοί, δι' εμού, δεδομένην ανά χείρας λαμβάνουσα η Υψ. Θειοτάτη και προσκυνητή μοι παναγιότης ποιμανον θεαρέστως το εμπιστευθέν Σοί, λογικόν του Χριστού ποίμνιον, εδραζομένη θεόθεν επί τον οικουμενικόν και υπέρτατον τούτον θρόνον εν ειρήνη, εις έτη πάμπολλα και πανευδαίμονα. Αμήν".

Στην κρίσημη περίοδο (1918-1922) ο Μητροπολίτης Γρηγόριος ανεμείχθη ενεργά στα εκκρεμή εκκλησιαστικά ζητήματα που απασχολούσαν το Οικουμενικό μας Πατριαρχείο, αλλά και στα σοβαρά εθνικά θέματα, τα οποία είχαν άμεσες συνέπειες στην παρουσία, πορεία και επιβίωση της Μητρος Μεγάλης του Χριστού Εκκλησίας της Κωνσταντινουπόλεως.

Στις 12 Οκτωβρίου του 1918 παραιτήθη ο Οικουμενικός Πατριάρχης Γερμανός ο Ε' (1913-1918) και το Οικουμενικό Πατριαρχείο εισήλθε σε μια κρίσημη περίοδο που είχε να κάνει με το ζήτημα της εκλογής νέου Πατριάρχου. Εξαιτίας όμως των έντονων πολιτικών παθών στην Ελλάδα ανάμεσα σε βενιζελικούς και αντιβενιζελικούς σε συνδυασμό με το ανοικτό πολεμικό μέτωπο στην Μικρά Ασία, η εκλογή νέου Πατριάρχου ανεβλήθη δύο φορές, ύστερα μάλιστα και από την παρέμβαση της ελληνικής Κυβερνήσεως, και το Οικουμενικό Πατριαρχείο την περίοδο εκείνη διοικούνταν από τον τοποτηρητή του θρόνου και την Ιερά Σύνοδο. Σημειωτέον επίσης ότι ακόμη και οι Αρχιερείς του Πατριαρχείου, τόσο εκείνοι των εν Τουρκία Μητροπόλεων, όσο και εκείνοι των εν Ελλάδι που υπήγοντο στο Φανάρι, είχαν, δυστυχώς, διαιρεθεί σε δύο παρατάξεις, μία βενιζελική και μία φιλοβασιλική.

Τα δύο εκλεκτορικά σώματα του Οικουμενικού Πατριαρχείου στις αρχές της Ανοιξεως του 1921 απεφάσισαν να διενεργήσουν την εκλογή Πατριάρχου στις 12 Απριλίου του 1921, η οποία όμως ανεβλήθη για δεύτερη φορά. Εν τω μεταξύ η εν Ελλάδι Ιεραρχία του Οικουμενικού Πατριαρχείου, αφού έλαβε την άδεια της βασιλικής Κυβερνήσεως των Αθηνών και παρά την απαγόρευση της Ιεράς Συνόδου του Πατριαρχείου, συνεκλήθη σε σώμα στην Αδριανούπολη, που το αποτελούσαν 40 Αρχιερείς, μεταξύ των οποίων και ο Μητροπολίτης Γρηγόριος, ο οποίος ήταν ο πρώτος τη τάξει Αρχιερέυς ανάμεσά τους. οι συγκεντρωθέντες Αρχιερείς κατά την τελευταία συνεδρίασή τους, στις 29 Μαΐου του 1921, απεφάσισαν: α) την αναβολή της εκλογής Οικουμενικού Πατριάρχου και β) την εν καιρώ διεξαγωγή της πατριαρχικής εκλογής με την συμμετοχή του συνόλου της Ιεραρχίας του Πατριαρχείου, αλλά και λαϊκών εκπροσώπων από όλες τις επαρχίες του θρόνου.

Υπό την προεδρία του Μητροπολίτου Γρηγορίου, ως πρώτου τη τάξει Αρχιερέως, απεφασίσθη η αποστολή επίσημης αντιπροσωπείας στο Πατριαρχείο προκειμένου να καταθέσει στην Ιερά Σύνοδο το υπόμνημα των προτάσεων της συγκληθείσης Ιεραρχίας. Τελικώς, την επίσημη αντιπροσωπεία του συνεδρίου της Αδριανουπόλεως ενώπιον της Ιεράς Συνόδου αποτελούσαν οι Μητροπολίτες Ηρακλείας Γρηγόριος, Αδριανουπόλεως Πολύκαρπος, Ιωαννίνων Σπυρίδων και Σμύρνης Χρυσόστομος, οι οποίοι μετέβησαν στο Φανάρι και κατέθεσαν το υπόμνημα των προτάσεών τους.

Τον Σεπτέμβριο του 1921 οι παραπάνω Ιεράρχες υπό τον συντονισμό του Μητροπολίτου Γρηγορίου μετέβησαν στην Αθήνα, ύστερα από πρόσκληση της ελληνικής Κυβερνήσεως, προκειμένου να παραβρεθούν στις εορταστικές εκδηλώσεις για τα 100 χρόνια από την νικηφόρα Επανάσταση του 1821 και για να ανταλλάξουν σκέψεις για την αντιμετώπιση του ζητήματος της πατριαρχικής εκλογής. Απέστειλαν μάλιστα από την Αθήνα στις 16 Σεπτεμβρίου του 1921 και επίσημη επιστολή προς το Οικουμενικό Πατριαρχείο, με την οποία κατέστησαν σαφές στο Φανάρι ότι θα κοινοποιούσαν τις αποφάσεις τους στην Μητέρα Εκκλησία με επίσημο υπόμνημά τους.

Η πατριαρχική εκλογή τελικώς διεξήχθη την 25^η Νοεμβρίου του 1921 και νέος Οικουμενικός Πατριάρχης εξελέγη ο Μελέτιος Μεταξάκης (1921-1923). Κατά δε την ημέρα της επισήμου ενθρονίσεως του Μελετίου Δ' στο Φανάρι και επειδή απουσίαζε ο Μητροπολίτης Γρηγόριος, την πατριαρχική ράβδο ενεχείρησε στον νεοεκλεγέντα Πατριάρχη ο Μητροπολίτης Καισαρείας (ο από Μαρωνείας) Νικόλαος Σακκόπουλος.

Παρά το γεγονός όμως ότι το ζήτημα της πατριαρχικής εκλογής είχε κλείσει οριστικά για το Πατριαρχείο με την εκλογή του Μελετίου Δ', ωστόσο οι αντιφρονούντες αντιβενιζελικοί Ιεράρχες του Πατριαρχείου αντιδρούσαν στην εκλογή του βενιζελικού Μελετίου και γι' αυτό σε συνεργασία με την βασιλική Κυβέρνηση της Ελλάδος συνήλθαν στην Θεσσαλονίκη, παρόλο που το Οικουμενικό Πατριαρχείο είχε απαγορεύσει την σύγκληση και συνεδρίασή τους, προκειμένου να αποφασίσουν τον τρόπο της αντιδράσεως και τις μελλοντικές ενέργειές τους στην κοινή προσπάθειά τους να απομακρύνουν τον Μελέτιο από τον πατριαρχικό θρόνο της Κωνσταντινουπόλεως.

Έτσι, τον Δεκέμβριο του 1921 συνήλθαν στην Θεσσαλονίκη 38 Ιεράρχες του πατριαρχικού θρόνου και κατέληξαν στην κοινή απόφαση να μην αναγνωρίσουν την εκλογή του Πατριάρχου Μελετίου Δ'. σημειωτέον δε ότι με την απόφαση αυτή συμφώνησε και ο Μητροπολίτης Γρηγόριος, ο οποίος όμως δεν παρέστη στις συνεδριάσεις της Ιεραρχίας, αλλά εκπροσωπήθηκε από τον Μητροπολίτη Αδριανουπόλεως Πολύκαρπο.

Όσον αφορά την εκκλησιαστική, ποιμαντική και εθνική δράση του Μητροπολίτου Γρηγορίου στην μητροπολιτική περιφέρεια Ηρακλείας και Ραιδεστού, πρέπει να σημειώσουμε ότι υπήρξε μοναδική. Η δε προσφορά του σε έργα φιλανθρωπίας, ελεημοσύνης και παιδείας υπήρξε απaráμιλλη.

Το έργο και η έντονη δραστηριότητα του Μητροπολίτου Γρηγορίου στην πόλη της Ραιδεστού μαρτυρείται από την εποχή ακόμη που ήταν αρχιμανδρίτης στην ιδιαίτερη πατρίδα του, όταν το έτος 1873 είχε καταθέσει το θεμέλιο λίθο του μετέπειτα ανεγερθέντος κτιρίου του θρακικού φιλεκπαιδευτικού συλλόγου, αλλά και αργότερα ως Μητροπολίτης της επαρχίας αυτής, όταν έθεσε τον θεμέλιο λίθο του κεντρικού παρθεναγωγίου, τα «Θεοδωρίδεια», του κεντρικού Αρρεναγωγείου «Γεωργιάδειον», του νηπιαγωγείου Κορνάλειος, ἼΓεωργειάδειον» και της μεγάλης κοινοτικής αποθήκης στην αποβάθρα της πόλεως. Ως Μητροπολίτης Ηρακλείας ο Γρηγόριος αγόρασε και επισκεύασε με δικά του χρήματα την οικία Γιάγκου, την οποία εν συνεχεία προσέφερε

δωρεάν για να χρησιμοποιηθεί ως μητροπολιτικό μέγαρο της ελληνικής κοινότητας της Ραιδεστού υπό τον σοφό όρο να δίδει ο εκάστοτε Μητροπολίτης Ηρακλείας κατ' έτος στα σχολεία της πόλεως το ποσό των 35 χρυσών λιρών για την εύρυθμη και απρόσκοπτη λειτουργία τους.

Για όλη την παραπάνω φιλανθρωπική και απλόχερη προσφορά του Γρηγορίου, οι πρόκριτοι και προυχοδημογέροντες της κοινότητας Ραιδεστού ανέγραψαν τιμητικώς στον επίσημο δημογεροντικό κώδικα της κοινότητας τα εξής: «Την Α. Σ. τον Μητροπολίτη Γέροντα Άγιον Ηρακλείας και Ραιδεστού Κύριον Γρηγόριον Καλλίδην, δια τε την δωρεάν του μητροπολιτικού οικήματος και δι' όλας τας ενεργείας και προσπαθείας, ας μετά πατρικής στοργής κατέβαλεν υπέρ της ανεγέρσεως των τριών καλλιμαρμάρων σχολικών κτιρίων της κοινότητας, ανακηρύσομεν Μέγαν Ευεργέτην και αναστηλώνει (η κοινότης) την εικόνα αυτού των Μ. Ευεργετών».

Η φιλανθρωπική δράση του Μητροπολίτου Γρηγορίου δεν περιορίσθηκε μόνο στα παραπάνω δημόσια ωφέλεια έργα. Ο ίδιος επιπλέον είχε καταθέσει όλες τις υπόλοιπες οικονομίες του σε λογαριασμό της Εθνικής Τράπεζας προς εξασφάλιση του μισθού του εκάστοτε δημοδιδασκάλου της ιδιαίτερης πατρίδος του, που ήταν το χωριό Κουμβάο. Γι' αυτό το λόγο και οι τοπικοί κοινοτικοί άρχοντες ονόμασαν την δημοτική σχολή με το επώνυμό του, «Καλλίδειος Σχολή». Συνέδραμε επίσης οικονομικά την οικογένειά του και με δικά του χρήματα σπούδασε, εκτός άλλων, στην θεολογική Σχολή της Χάλκης τον ανεψιό του, βοηθό επίσκοπο Ναζιανζού Ιωάννη Τζαννέτη, τον ανεψιό του, ιατρό στο επάγγελμα, Άγγελο Καλλίδη, ο οποίος υπήρξε πτυχιούχος της Ιατρικής Σχολής Αθηνών και Παρισίων. Εβοήθησε δε οικονομικά και κάποιο μακρινό συγγενή του, προκειμένου εκείνος να ολοκληρώσει τις νομικές σπουδές του στο Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Παράλληλα όμως με την ποιμαντική και φιλανθρωπική του προσφορά ο Γρηγόριος επέδειξε ως Μητροπολίτης Ηρακλείας και σημαντική εθνική δράση, αφού ήλθε αντιμέτωπος τόσο με τους βουλγάρους εξαρχικούς, όσο και με τους νεοτούρκους ή νεοθωμανούς, οι οποίοι καταδυνάστευαν του ρωμιούς της μητροπολιτικής του επαρχίας. Αξιομνημόνευτο δε είναι και το παρακάτω γεγονός. Όταν λοιπόν στην Ανατολική Θράκη κυριαρχούσαν οι αντάρτικες-ληστρικές ομάδες του Δζαφέρ Ταγιάρ, ο Μητροπολίτης Γρηγόριος χάρις στην συνετή πολιτεία και συμπεριφορά του έναντι των οπλοφορούντων μελών της νεοτουρκικής οργανώσεως του Ταγιάρ κατόρθωσε να σώσει την Ραιδεστό που εκινδύνευσε να γίνει παρανάλωμα του πυρός και τους Έλληνες κατοίκους της, οι οποίοι απειλήθηκαν άμεσα να σφαγούν όλοι στο σύνολό τους. Για τον λόγο αυτό οι Ραιδεστινοί δεν ελησμόνησαν ποτέ ότι η σωτηρία τους οφείλετο στον Μητροπολίτη Γρηγόριο.

Στη Ραιδεστό ο Γρηγόριος ευτύχησε να δει, μετά από τόσους αιώνες μαρτυρικής οθωμανικής σκλαβιάς, τους Έλληνες Χριστιανούς της Θράκης να γεύονται τον ζωογόνο αέρα της ελευθερίας. Συνεργάσθηκε γόνιμα με τους Αρμενίους, Εβραίους και Τούρκους προκειμένου η απελευθέρωση της μητροπολιτικής του περιφέρειας από τους Βουλγάρους να γίνει αναίμακτα. Έτσι, ηξιώθη να υποδεχτεί στις 7 Ιουλίου του 1920 τον

ελευθερωτή ελληνικό στρατό της στρατιάς Σμύρνης και αυθημερόν τον Έλληνα Βασιλέα Αλέξανδρο.

Ο Μητροπολίτης Γρηγόριος υπήρξε επίσης το πρώτο μέλος της θρακικής επιτροπής Ορθοδόξων, Μουσουλμάνων, Αρμενίων και Ισραηλιτών, που εξέφρασε επισήμως τις ευχαριστίες και την άπειρη ευγνωμοσύνη των κατοίκων της μητροπολιτικής του περιφέρειας στον Βασιλέα Αλέξανδρο και στην κυβέρνηση του Ελευθερίου Βενιζέλου για την απελευθέρωση της Ανατολικής Θράκης και έλαβε μέρος στην εορτή των εθνικών επινικίων στην Αθήνα. Ο Γρηγόριος μετέβη και για δεύτερη φορά στην Αθήνα μαζί με τους υπολοίπους πνευματικούς αρχηγούς και αιρετούς εκπροσώπους της Θράκης, προκειμένου να παραβρεθεί στην επίσημη υποδοχή του Βασιλέως Κωνσταντίνου.

Στη συνέχεια ο Μητροπολίτης Γρηγόριος περιήλθε όλες σχεδόν τις επαρχίες της Θεσσαλίας και της Μακεδονίας ενθαρρύνοντας την επάνοδο και επιστροφή των προσφύγων Θρακών στις ελεύθερες τότε πατρογονικές εστίες τους στην Ανατολική Θράκη. Στον αγώνα του αυτό είχε συμπαραστάτη και τον Έλληνα υπουργό της εθνικής περιθάλψεως.

Η ελευθερία όμως της Ανατολικής Θράκης δεν διήρκεσε για πολύ και το 1923 πέρασε οριστικά υπό τουρκική κυριαρχία. Τότε οι Θράκες αναγκάστηκαν και εγκατέλειψαν τις πατρογονικές του εστίες και ακολούθησαν την οδό της προσφυγιάς στην Δυτική Θράκη και την Μακεδονία. Έτσι, το έτος 1923 αναγκάστηκε και ο Μητροπολίτης Γρηγόριος να γευθεί και ο ίδιος το πικρό ποτήριο της προσφυγιάς. Για τον λόγο αυτό ο Γρηγόριος δεν παρέστη στην τελετή της ενθρονίσεως του Πατριάρχου Γρηγορίου Ζ' (1923-1923) και δεν ενεχείρησε, σύμφωνα με την εκκλησιαστική τάξη και παράδοση της Μητρός Εκκλησίας, την ποιμαντορική ράβδο στον νεοεκλεγέντα Οικουμενικό Πατριάρχη. Σημειωτέον εν προκειμένω ότι ο εκάστοτε Μητροπολίτης γέρων Ηρακλείας ήταν πάντοτε μέλος κάθε εκλογικής συνελεύσεως για την ανάδειξη νέου Οικουμενικού Πατριάρχου και αυτός μόνο κατά αρχαιότατο έθος και παράδοση απέδιδε την πατριαρχική ράβδο στον εκάστοτε νέο Οικουμενικό Πατριάρχη, επειδή το αρχαίο Βυζάντιο υπήρξε αιώνες πριν επισκοπή της Μητροπόλεως Ηρακλείας (Βισάνθης).

6) Η αναγκαστική εγκατάστασή του στη Θεσσαλονίκη, το τέλος του βίου του και η αναγνώρισή του ως Αγίου της Ορθοδόξου Εκκλησίας από το Οικουμενικό Πατριαρχείο.

Ύστερα από την αναγκαστική ανταλλαγή των πληθυσμών (1923) που επεβλήθη στους Έλληνες της Ανατολικής Θράκης ο Μητροπολίτης Γρηγόριος έφυγε μαζί με το ποίμνιό του και εγκαταστάθηκε εφησυχάζων στην Θεσσαλονίκη, όπου λίγους μήνες πριν από τον θάνατό του ευτύχησε να εορτάσει το Ιωβηλαίο των πενήντα ετών της αρχιερωσύνης του.

Ο Μητροπολίτης Ηρακλείας και Ραιδεστού εκοιμήθη την 25^η Ιουλίου του 1925 σε ηλικία 81 ετών. Η κηδεία του ετελέσθη την επομένη, 26^η Ιουλίου 1925 από τους Μητροπολίτες Θεσσαλονίκης Γεννάδιο, Κασσανδρίας Ειρηναίο, Καμπανίας Διόδωρο και τον επίσκοπο Απολλωνιάδος Ιωακείμ, ο οποίος συνέγραψε και συντομότατη βιογραφία του. Ο Γρηγόριος ετάφη στο κοιμητήριο της Ευαγγελίστριας και το 1981 ο Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Παντελεήμων ο Β' (1974-) προέβη στην ανακομιδή των λειψάνων τόσο του ιδίου, όσο και άλλων Μητροπολιτών-μακεδονομάχων, τα οποία κατά την 29^η Μαΐου του 1982 τοποθέτησε στην κρύπτη του Μακεδονικού Αγώνος, που ευρίσκεται κάτω από το Ιερό Βήμα του μητροπολιτικού ναού Αγίου Γρηγορίου Παλαμά Θεσσαλονίκης. Είναι δε αξιοσημείωτο ότι το 1925 ο μακαριστός Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης αφιέρωσε προς τιμήν του Γρηγορίου Καλλιδή ένα πανηγυρικό τεύχος του περιοδικού «Γρηγόριος Παλαμάς».

Ο Παναγιώτατος Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμων ο Β' πριν από λίγα χρόνια υπέβαλε αρμοδίως δια της Εκκλησίας της Ελλάδος το αίτημα της αναγνώρισεως του Γρηγορίου ως Αγίου της Ορθοδόξου Εκκλησίας από το Οικουμενικό Πατριαρχείο, το οποίο όντως πριν από λίγο καιρό αναγνώρισε τον Γρηγόριο ως Άγιο της Εκκλησίας μας και όρισε να τιμάται η μνήμη του και μαζί η ανακομιδή των αγίων και θαυματουργών λειψάνων του, στις 20 Οκτωβρίου εκάστου έτους. Το Ιερό και θαυματουργό λείψανο του Γρηγορίου ευρίσκεται σήμερα ολόσωμο στον Ιερό Ναό του Αγίου Δημητρίου Θεσσαλονίκης, όπου ο Οικουμενικός μας Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαίος την 29^η Μαΐου 2003 ανακοίνωσε επίσημα την αναγνώρισή του ως Αγίου της Εκκλησίας και την αναγραφή του ονόματός του στο Αγιολόγιο και εορτολόγιο της Εκκλησίας μας.

Εναπόκειται τώρα σ' όλους εμάς, κλήρο και λαό της Θράκης, να τιμήσουμε σεμνοπρεπώς και μεγαλοπρεπώς τον νέο Θρακιώτη Άγιο της Ορθοδόξου Εκκλησίας μας με την ανέγερση ιερών ναών ή παρεκκλησίων προς τιμήν του ονόματός του. Οι κατά τόπους Μητροπολίτες της Θράκης μας οφείλουν να φέρουν εις πέρας το έργο αυτό, το οποίο θα καταστήσει γνωστότερο στο λαό της Θράκης το όνομα του πρώτου Θρακιώτου Αγίου του 21^{ου} αιώνας.